

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(2\)-19](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-19)

УДК 332.122 : 303.721 : 332.146

Юлія РОМАНОВСЬКА

Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету

<https://orcid.org/0000-0002-1099-0787>

e-mail: bogdana32rom@ukr.net

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЗАГРОЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ «МІСТО»

У статті загрозу соціально-економічній системі «місто» розглянуто як процеси та явища, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі системи, які за наявності певної комбінації умов та обставин у функціонуванні системи спроможні спричинити в ній зміни негативного характеру.

Загрозу соціально-економічній системі «місто» визнано динамічним явищем, стан якого постійно змінюється, тобто відбувається розвиток загрози. Визнання розвитку загрози соціально-економічній системі «місто» зумовило необхідність його аналізу, послідовність якого використанням положень процесного підходу та врахування особливостей загроз як об'єкта розвитку надано у статті. Надано приклад переліку загроз соціально-економічній системі «місто» та порядок їхнього опису.

Пропоновану послідовність аналізу розвитку загрози соціально-економічній системі «місто» за його етапами показано на прикладі розвитку загрози «Зношеність житлового фонду та комунальної інфраструктури у місті» (на прикладі комунального транспорту).

Ключові слова: соціально-економічна система «місто»; соціально-економічна безпека; загроза; розвиток; аналіз; послідовність.

Yuliya ROMANOVSKA

Vinnitsa trade-economic institute of the
State trade-economic university

ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THREATS TO THE SOCIO-ECONOMIC SYSTEM "CITY"

Consideration of a city socio-economic security in borders of a protective approach involves identifying threats to the "city" socio-economic system, studying their nature, sources of occurrence, identifying their character and forecasting the consequences of their implementation. There is a threat to the socio-economic system "city" considered in the paper as processes and phenomena occurring in the external and internal environment of the system, which, in the presence of a certain combination of conditions and circumstances in the system functioning, are capable to make negative changes in a such system. Threats to the socio-economic system "city" do not arise suddenly, immediately and unexpectedly. The threat to the socio-economic system "city" first arises under certain conditions. After the occurrence one can identify such threat, further such threat is allowed to happen. In case of absence of security activity in managing the city, such threat is going to be institutionalized. The gradual nature of implementing threats to the socio-economic system "city" determines the expediency of their study using the "development" category and postulates of the process approach. Recognizing development of the threat to the socio-economic system "city" led to necessity of its analysis, the sequence of which is provided in the article using the concepts of the process approach and taking into account the features of threats as an object of development. An example of the list of threats to the socio-economic system "city" is presented. Their description procedure is described. The proposed procedure of analysis of development of the threat to the socio-economic system "city" according to its stages is shown on the example of development of the threat "Housing stock and city communal infrastructure deterioration" (on the example of communal transport). It is shown that threats to the socio-economic system "city" are multiple, diverse by nature, development dynamics, scale of the consequences, sources. However, development of these threats has certain general regularities, which can be determined by such development analyzing. Identifying such regularities as a result of analyzing the development of threats according to a certain sequence can be used as a framework for the security activities of the city authorities, the purpose of which is to strengthen the socio-economic security of the city.

Keywords: socio-economic system "city"; socio-economic security; threat; development; analysis; sequence.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Погляд на соціально-економічну безпеку міста з позицій захисного підходу передбачає не лише виявлення загроз соціально-економічній системі «місто», вивчення природи, джерел виникнення, встановлення їхнього характеру та прогнозування наслідків реалізації, а й аналіз розвитку загроз.

Зміст поняття «загроза соціально-економічній системі «місто»» сформульовано на підставі уточнення загального поняття «загроза» [1, 2] стосовно виду безпеки досліджуваного об'єкта: це процеси та явища, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі соціально-економічної системи «місто», які за наявності певної комбінації умов та обставин у функціонуванні системи спроможні спричинити в ній зміни негативного характеру, різної локалізації та масштабу, наслідки яких суттєво погіршують стан системи аж до зміни її якості, результативність її функціонування та обмежують можливості розвитку.

Загрози соціально-економічній системі «місто», як, власне, й іншим об'єктам не виникають знезап'я, одразу і несподівано. За певних умов загроза соціально-економічній системі «місто» спочатку виникає, після чого її можна ідентифікувати, потім – реалізується і, якщо буде відсутньою безпекозабезпечувальна діяльність в управлінні містом – інституціалізується.

Реалізація загрози означає виникнення, укріплення, набуття масштабності та усталеності аж до вбудовування до інституціональної структури суспільних відносин змін негативного характеру у соціально-економічній системі «місто». Такі зміни у системі також не виникають зненацька, раптом та одразу: вони так само за певних умов починають формуватися, потім – з різною швидкістю активізуватися (поширюватися та поглиблюватися) і лише за відсутності протидії їм – набувати усталеності. З використанням категорії «розвиток» реалізацію загрози соціально-економічній системі «місто» слід розуміти як поступово зростаючу з часом за відсутності протидії ймовірність виникнення змін негативного характеру у цій системі і, відповідно, її еманации.

Поступовий характер реалізації загроз соціально-економічній системі «місто» зумовлює доцільність їхнього вивчення з використанням категорії «розвиток» та постулатів процесного підходу.

Саме з позицій процесного підходу розвиток загрози – це процес виникнення поступових неухильних змін у соціально-економічній системі «місто» під впливом певних процесів та явищ, що мають місце у внутрішньому та зовнішньому середовищі системи, які ідентифіковано як загрози системі.

Розвиток загрози соціально-економічній системі «місто» має стати предметом аналізу у безпекозабезпечувальній діяльності міської влади. Такий аналіз має проводитися у визначеній послідовності з використанням відповідного інструментарію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Загрози різноманітним об'єктам та процесам (підприємству, його зовнішньоекономічної діяльності, регіону, державі та ін.) у сучасній науковій літературі з економічної безпекології приділяється значну увагу. Щодо загроз різноманітним об'єктам та процесам, умовою яких є економічна або соціально-економічна безпека, існують різні погляди, які загалом різняться лише за оцінками важливості загроз. У більшості публікацій, присвячених загрозам об'єкту (національній економіці, регіону або підприємству, як правило, надається перелік можливих загроз (наприклад, [3,4,5 та ін.], тобто загроза розглядається як статичне явище, що вже сформувався. Але ж будь-яка загроза таким явищем становиться не одразу, вона розвивається, що зумовило доцільність розглянути розвиток загрози (у проведеному дослідженні – соціально-економічній системі «місто») з позицій процесного підходу [6].

Про погляд на загрози підприємству як процес, що перебігає з певними особливостями, чи не вперше заявлено у [1,7]. Але системні наукові дослідження щодо розвитку загроз, методології аналізу їхнього розвитку поки ще тільки розпочинаються. Так, на науково-методичному семінарі центру економічних і соціальних досліджень НІСД «Трансформація викликів і загроз економічній безпеці держави» 23.02.2022 визнано доцільним поглиблення науково-аналітичної роботи щодо поточних загроз економіці безпеці України з метою визначення концептуальних підходів для проведення науково-аналітичних та прогностичних досліджень викликів та загроз економічній безпеці України та формування рекомендацій щодо здійснення відповідних досліджень [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Незважаючи на те, що захисний підхід поступово вже сформувався в економічній безпекології, на ту увагу, яка приділяється загрозам (намагання визначити зміст поняття «загроза», формування переліку загроз об'єктам всіх рівнів соціально-економічній системі держави та ін.), дотепер слід визнати відсутніми теоретичні та методичні напрацювання щодо ідентифікації виду загрози певному об'єкту, виявлення ступеня (міри) її реалізації (етапу розвитку) та прогнозування наслідків реалізації.

Загрози будь-якому об'єкту у наш час є множинними, різноманітними за характером, динамікою розвитку, масштабом наслідків, джерелами, проте їхньому розвитку властиві певні загальні закономірності, визначити які надає можливість методологія процесного підходу, який найбільшою мірою відповідає динамічному характеру загроз. Виявлення таких закономірностей як результат аналізу розвитку загроз за певною послідовністю може бути покладено в основу безпекозабезпечувальної діяльності міської влади, метою якої є зміцнення соціально-економічної безпеки міста.

Формулювання цілей статті

Метою статті є виклад послідовності аналізу загроз соціально-економічній системі «місто» на підставі використання положень процесного підходу та врахування особливостей загроз як об'єкта розвитку.

Виклад основного матеріалу

Аналіз розвитку загроз соціально-економічній системі «місто» має розпочинатися зі складання переліку загроз, що є актуальними для конкретного міста, та загального опису наслідків їхньої реалізації. Приклад таких загроз загального характеру (притаманні практично будь-якому місту в Україні) надано у табл. 1. Очевидно, що такий перелік має демонстраційний характер, адже до нього увійшли найтипівші для міст України загрози. Зрозуміло, що для конкретного міста перелік загроз може бути іншим (хоча і непринципово).

Таблиця 1

Найпоширеніші загрози загального характеру місту в Україні та можливі наслідки їхньої реалізації (фрагмент)

Загрози	Наслідки реалізації (розвитку) загрози
1. Масова внутрішня та зовнішня еміграція активної частини населення	Поява незадоволеного попиту на робочу силу загалом та за окремими професіями зокрема Створення передумов для деінвестування та релокації місцевого капіталу Зменшення економічно активного населення у місті Зменшення суб'єктів малого бізнесу та ФОП Зменшення надходжень до бюджету міста Збільшення привабливості міста у економічній імміграції
2. Зношеність житлового фонду та комунальної інфраструктури у місті	Підвищення ймовірності технологічних аварій, ліквідація яких потребує значних фінансових ресурсів або звернення до держави по субсидії, отримати які достатньо складно Зменшення можливості задоволення базових соціальних потреб мешканців міста Зменшення комфортності проживання у місті і, відповідно, відтік діяльній частини населення Посилення соціальної напруженості у місті та рівня незадоволеності діями місцевої влади Створення умов для розвитку приватних комунальних установ
3. Висока частка міжбюджетних трансфертів у бюджеті міста	Недоотримання міжбюджетних трансфертів у заявленому обсязі (ймовірність чого є високою у час воєнного стану та повоєнного періоду) Ймовірність дефіциту місцевого бюджету внаслідок ряду об'єктивних причин, пов'язаних з економічним становищем міста та його географічним положенням, та недостатності міжбюджетних трансфертів Неможливість надання місцевими органами економічних, соціальних, адміністративних та інших послуг населенню міста через недостатність фінансування Посилення соціальної напруженості у місті та рівня незадоволеності діями місцевої влади
4. Погіршення медичної інфраструктури (зменшення можливості отримання медичних послуг та їхньої якості)	Створення умов для розвитку приватних медичних установ Ускладнення або неможливість задоволення потреб мешканців міста у медичному обслуговуванні Посилення соціальної напруженості у місті та рівня незадоволеності діями місцевої влади
5. Накопичення комунальних боргів у місті	Зменшення якості послуг з комунального обслуговування, затягування термінів проведення поточного та капітального ремонтів об'єктів комунальної інфраструктури Збільшення збитковості підприємств ЖКГ і необхідності їхнього додаткового фінансування з бюджету міста Посилення соціальної напруженості у місті та рівня незадоволеності діями місцевої влади

Складено автором.

Умови та обставини у зовнішньому та внутрішньому середовищі соціально-економічної системи «місто», за яких надані у табл. 1 явища та процеси перетворюються на загрози місту, дуже різноманітні, а тому не піддаються якому-небудь упорядкуванню. У кожному місті такі умови та обставини мають конкретну форму, причини виникнення та міру прояву.

Соціально-економічній системі «місто» в Україні загрожують як суб'єктні, так і безсуб'єктні загрози. Домінуюча більшість безсуб'єктних загроз мають високу міру інерційності та системний характер, що значно ускладнює протидію їхньому розвитку. Розвиток таких загроз відбувається доволі повільно, зміни негативного характеру у місті накопичуються поступово, далеко не одразу становляться настільки помітними та відчутними, щоб на них звернули увагу. Але ж і ліквідація таких змін (тобто ліквідація наслідків реалізації загрози) неможлива за короткий час. Як правило, подолання наслідків реалізації таких загроз потребує не лише тривалого часу, але й витрат інших ресурсів (інвестицій, матеріальних ресурсів, праці кваліфікованих фахівців тощо).

Розвиток загроз соціально-економічній системі «місто» спрямований на виникнення та укріплення таких змін у цій системі, які, як мінімум, позбавляють її можливості розвиватися, тобто покращувати якість системи та якість її функціонування, а, як максимум, погіршують стан міста до депресивного та передруйнівного.

Перш за все, зміни негативного характеру у соціально-економічній системі «місто» відбуваються в її економічній підсистемі, наслідком чого становиться суттєве зменшення привабливості міста для здійснення у ньому підприємницької діяльності. Невеликі підприємства, обладнання яких відносно легко демонтується, змінюють локацію і передислокують виробництво, до інших міст. У наш час такі дії зумовлені воєнними діями, окупацією частини країни, намаганням бізнесу працювати в Україні, а не під владою агресора. Значно складніше передислокувати великі підприємства, обладнання яких складно демонтується або потребує значних фінансових ресурсів, для розміщення яких на нових територіях фактично необхідно побудувати нові підприємства.

Зміни негативного характеру в економічній підсистемі соціально-економічної системи «місто» безпосередньо, прямо та швидко викликають зміни негативного характеру у соціальній підсистемі системи: зростає безробіття, зменшується якість життя в місті, зменшуються можливості міської влади задовольняти соціальні потреби населення, що призводить до незадоволення діями міської влади, до втрати довіри мешканців міста до неї, до наростання розриву між ними та міською владою. У свою чергу, зміни негативного характеру у соціальній підсистемі соціально-економічної системи «місто» спричиняють вплив на економічну підсистему (їдуть у пошуках кращого життя люди у працездатному віці, у пошуках кращих

умов – економічно активне населення, закриваються підприємства та ін.), який погіршує економіку міста.

Отже, утворюється своєрідне коло змін у соціально-економічній системі «місто»: зміни негативного характеру в економічній підсистемі викликають негативні зміни в соціальній підсистемі, які погіршують стан економічної підсистеми, що зрештою призводить до суттєвого послаблення соціально-економічної безпеки міста.

Для переважної кількості загроз соціально-економічній системі «місто» в Україні оцінити витратність ліквідації або зменшення масштабу змін негативного характеру, що утворюються у системі через розвиток загроз, неможливо. Це пояснюється або обмеженими повноваженнями міської влади та відсутністю необхідних грошових коштів, або неможливістю визначити обсяг витрат у загальному випадку для подолання наслідків розвитку окремих видів загроз, навіть якщо принципово органи міської влади мають важелі та можливості подолати такі наслідки. Тому щодо більшості загроз можна лише індикативно або принаймні зробити попередній висновок щодо витратності подолання наслідків їхнього розвитку (витратність є високою, середньою або незначною).

Таким чином, оцінка наслідків реалізації окремих загроз не завжди може бути точною через нечітке визначення локалізації їхнього розвитку, тобто визначення його етапу, що можливо тому, що практика безпекозабезпечувальної діяльності в управлінні вітчизняними містами лише розпочинається, а тому її досвід поки ще незначний. Розвиток будь-якого об'єкта переважною мірою є нерівномірним, тому рано чи пізно, але все ж такі виникає невідповідність між прогнозованим розвитком певної загрози місту та реальним процесом розвитку, з'являються більш витратні заходи (і не лише стосовно грошей, а й організаційних зусиль, інформаційного забезпечення та часу), збільшується та змінюється коло учасників та ін. Загалом постійне оновлення уявлення про розвиток загрози, її локації у цьому процесі (етап, його початок тривалість та закінчення на графіку S-подібної кривої) неминуче, що змушує так само постійно переглядати процес розвитку загрози. Процес розвитку загрози – динамічний та швидкозмінюваний – висуває перед міською владою нові проблеми та суперечності, які більш-менш системно усвідомити та вирішити можна лише в межах постійної безпекозабезпечувальної діяльності в управлінні вітчизняними містами.

Загалом все ж такі існуючий зв'язок між розвитком досліджуваних загроз соціально-економічній системі «місто» та його наслідками дозволяє прогнозувати майбутні зміни у системі, оцінювати (хоча б приблизно) наслідки комбінування розвитку окремих загроз у контексті формування його негативних наслідків, розуміти, на розвиток саме яких загроз має бути спрямована безпекозабезпечувальна діяльність міської влади.

Послідовність аналізу розвитку загрози соціально-економічній системі «місто» за його етапами показано на прикладі розвитку загрози «Зношеність житлового фонду та комунальної інфраструктури у місті» (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз розвитку загрози «Зношеність житлового фонду та комунальної інфраструктури у місті» (на прикладі комунального транспорту)

Дії за кроками аналізу	Висновки за результатами аналізу
1	2
Крок 1 Аналіз процесів, ситуацій, явищ у зовнішньому та внутрішньому середовищі системи у світовій та європейській економіці, у державі та регіоні, у політичній, економічній, соціальній, військовій та інших сферах держави та аналогічних їм сферах міста	У другій половині ХХ століття у світі розпочалася активна автомобілізація, наслідками якої стали не лише підвищення рівня комфортності пересування, але і надмірна завантаженість доріг та посилення загазованості повітря у містах. Тому сьогодні в містах багатьох країнах світу зростає зацікавленість у роботі екологічно чистого та безпечного міського транспорту Незважаючи на відносно невисокий рівень автомобілізації в Україні (у середньому на тисячу жителів припадає 245 автомобілів, тоді як у сусідній Польщі – 571 автівка), мешканці міст (особливо великих) стикаються не лише з описаними проблемами - до них додалися притаманні Україні проблеми: висока ціна автівок (порівняно із заробітною платою), високий рівень експлуатаційних витрат, у тому числі на паливе, дороге страхування, обмеженість місця для паркування (особливо в центрі міст). І це при тому, автівка використовується в середньому лише 4% часу. У більшості розвинутих країнах міський транспорт, є неприбутковим, але значна увага до його розвитку зумовлена визнанням його соціальної значущості, а політику ціноутворення на послуги міського транспорту спрямовано на забезпечення його доступності, перш за все, для пасажирів з невисоким рівнем доходів та популяризацію громадський транспорт серед широких верств населення В Україні тривалий час розвитку міського транспорту загального користування практично у всіх містах належної уваги традиційно не приділялося.
Крок 2 Виявлення умов всередині системи «місто», за яких процеси та явища у зовнішньому та внутрішньому середовищі системи можуть перетворитися на загрозу місту	<i>Результати виявлення умов всередині системи «місто», що сприяють перетворенню явища на загрозу</i> Збитковість переважної кількості підприємств комунального транспорту, у тому числі за рахунок великої кількості пільгових пасажирів, компенсація вартості перевезення яких або затримується (у крайньому випадку), або не дозволяє покрити понесені витрати Низький коефіцієнт оновлення рухомого складу через його неможливість за рахунок коштів підприємств комунального транспорту та відсутність коштів в міських бюджетах за цим призначенням
1	2

	<p>Пришвидшене зношування рухомого складу через незадовільний стан дорожнього покриття у місті</p> <p>Слабка ремонтна база підприємств комунального транспорту</p> <p>Недоліки в управлінні підприємствами комунального транспорту, що зокрема призводить до затримки з виплатою заробітної плати</p> <p>Відставання в впровадженні сучасних інформаційних технологій диспетчеризації управління міським пасажирським транспортом та контролю за безпекою (наприклад, відсутність автоматизованої системи диспетчерського управління міським пасажирським транспортом, яка, за досвідом європейських країн дозволяє підняти доходи транспортних підприємств на 18-24% і поліпшити якість обслуговування населення)</p>
Крок 3 Умови всередині системи «місто» сприяють перетворенню процесів та явищ у зовнішньому та внутрішньому середовищі системи на загрозу місту?	<p>Так, умови всередині системи «місто» повною мірою сприяли (і це сприяння триває) перетворенню незадовільного стану міського транспорту на загрозу соціально-економічній системі «місто», негативні зміни в якій зумовлюють зменшення рівня комфортності проживання в місті та посилюють незадоволеність діями міської влади у цій сфері</p>
Крок 4 Ідентифікація загрози: встановлення негативних змін в системі «місто» через вплив процесів та явищ у зовнішньому та внутрішньому середовищі системи за наявності умов всередині системи	<p>Відсутність розкладу руху комунального транспорту або його формальний характер (розклад не дотримується за його наявності)</p> <p>Невдоволеність населення рівнем комфортності перевезень, швидкістю руху, відсутністю розкладу та недотриманням інтервалу руху</p> <p>Неефективне використання міською владою міжбюджетних трансфертів – дотацій та субвенцій, цільовим призначенням яких є поліпшення транспортної інфраструктури.</p> <p>Значна частка ринку міських перевезень належить приватним підприємцям, укладання договорів яких з міською владою не завжди відбувається відкрито та прозоро, через що часто якість транспортних засобів та здійснюваних перевезень є незадовільною. Контроль міської влади за якістю послуг приватних перевізників, як правило, є неактивним, а заходи, що здійснюються за результатами контролю, – слабкими та недієвими</p> <p>Непрестижність професій, пов'язаних з комунальним транспортом, незадовільний рівень оплати праці та затримки її виплати, що зумовлює значну питому вагу на підприємствах комунального транспорту працівників старшого віку, яким складно адаптуватися до нововведень у цій галузі</p> <p>Конфлікт інтересів учасників транспортного процесу, хоча часто прихований і невідомий широким верствам населення міста</p>
Крок 5 Встановлення за наданими ознаками етапу розвитку кожної з виявлених загроз	<p>За наданими ознаками загроза, розвиток якої аналізується, перебуває у першій фазі третього етапу розвитку загрози – етапі її реалізації, оскільки зміни негативного характеру у транспортній сфері міста ще не набули кінцевої усталеності, завдяки чому ще можуть бути усунені (всі, більшість з них або найбільш шкідливі), хоча і не одразу, а протягом певного часу. Встановлення пріоритетності змін негативного характеру у транспортній сфері та активізація діяльності міської влади з їхнього усунення (або зменшення масштабу) спроможна покращити стан транспортної системи міста. Відсутність такої діяльності міської влади закладає підвалини деградації системи «місто»</p>
Крок 6 Встановлення характеру виявлених загроз соціально-економічній системі «місто»	<p>Аналізована загроза є реальною;</p> <p>безсуб'єктно/суб'єктною: проблему незадовільного стану міського транспорту та відсутність уваги до його розвитку міста України отримали «у спадщину», за часів незалежності міська влада міському транспорту серйозної уваги не приділяла, тобто до нього залишилося ставлення як до другорядної проблеми</p> <p>внутрішнє/зовнішньою: дісталася «у спадщину», але зусилля міської влади багатьох місць з покращення стану міського транспорту є явно недостатніми. Міська влада багатьох місць зняття загрози бачить в активному залученні приватних перевізників, що не має однозначної оцінки і, перш за все, через непрозорість відносин міської влади з приватними перевізниками та слабкий контроль за якістю їхніх послуг;</p> <p>системною: існує тривалий час, протягом якого активно розвивається, розвиток загрози зустрічає слабку протидію, має суттєвий вплив на привабливість міста та комфортність проживання у ньому, на міру задоволення населення діяльністю міської влади</p>
Крок 7 Аналітичне прогнозування наслідків реалізації загроз системі «місто»	<p>Стан міської транспортної системи, що описується за допомогою низки параметрів (кількість транспортних маршрутів, наявність розкладу руху транспорту та його дотримання, якість транспортних засобів, ціна послуг з перевезення та ін.), є свого роду індикатором стану соціально-економічної системи «місто», визначає рівень комфортності проживання у місті, приваблює потенційних мешканців, у тому числі економічно активних, слугує підставою оцінювання діяльності міської влади та задоволення її діяльністю</p> <p>Загострення проблеми компенсації експлуатаційних і капітальних витрат на розвиток міського транспорту, зростаюча неефективність системи фінансування громадського транспорту</p> <p>Негативна реакція громади міста (аж до публічних протестів екоактивістів) на зростаючі потоки індивідуальних автомобілів через невирішеність питань паркування, зменшення швидкості пересування містом, забруднення повітря</p>
Крок 8 Визначення напрямів безпекозабезпечувальної діяльності міської влади	<p>Підготовка пропозицій до удосконалення нормативно-правової бази щодо визначення джерел фінансування розвитку міського громадського транспорту; уведення низки пільг для комунальних підприємств з перевезення пасажирів та приватних перевізників (які мають відповідати встановленим критеріям)</p> <p>Вжиття заходів щодо оновлення та модернізації рухомого складу екологічно чистих видів транспорту (трамвай, швидкісний трамвай, троллейбус, метро, «легке метро», монорейковий транспорт тощо)</p> <p>Узгодження планування розбудови об'єктів транспортної інфраструктури з генеральною схемою планування території міста, довгостроковими планами використання земельних ресурсів і розміщення продуктивних сил у місті</p>
1	2

	<p>Посилення впливу міської влади на політику ціноутворення на транспортні послуги приватних перевізників (зокрема при укладанні договорів одним з критеріїв має стати дотримання співвідношення «ціна/якість»)</p> <p>Посилення співпраці з Національною поліцією щодо контролю використання виділеної на проїзній частині вулиць окремих смуг для руху пасажирського транспорту загального користування</p> <p>Довгострокове планування розвитку міської та приміської транспортної мережі шляхом розроблення схем транспортного сполучення, підвищення рівня пропускної спроможності вулично-дорожньої мережі, залучення до співпраці підприємців у будівництві паркінгів і стоянок для автомобілів</p> <p>Утворення центрів регулювання руху міського транспорту, створення транспортних систем управління рухом міського транспорту</p> <p>Сприяння реалізації у містах України стартапів з громадського транспорту нового типу: динамічної маршрутизації на основі аналізу даних (приклади – німецький FlixBus або індійський RedBus), сервісу спільних поїздок UberPool, сервісів з автобусами за запитом.</p> <p>Уведення системи автоматизованої оплати проїзду на транспортних засобах приватних перевізників</p>
--	---

Складено автором з використанням [9, 10, 11, 12].

Проведена апробація розробленої послідовності аналізу розвитку загрози соціально-економічній системі «місто» підтвердила її валідність (можливість проводити аналіз), практичну орієнтованість та зручність у практичному використанні. Використання послідовності надає можливість отримати однозначно інтерпретовані результати аналізу розвитку загрози за умови повного висвітлення змін у соціально-економічній системі «місто», зменшення суб'єктивності в їхньому описі шляхом додавання кількісних показників, об'єктивних висновків та реального уявлення про можливості міської влади у безпекозабезпечувальній діяльності.

В аналізі розвитку загроз соціально-економічній системі «місто» слід враховувати, що загрози розвиваються не просто паралельно у часі, але й ще взаємопов'язано, тобто розвиток одних загроз може провокувати появу або посилювати інші. Тому доцільно дослідити питання взаємовпливу загроз соціально-економічній системі «місто» в окресленій їхньої сукупності

Наявність сукупності загроз соціально-економічній системі «місто» означає, що розвиток кожної з них може впливати на розвиток інших загроз і одночасно перебуває під впливом розвитку інших загроз. Така взаємопов'язаність загроз зумовила необхідність попарного аналізу зв'язку між загрозами, результатами якого є визначення характеру загроз з точки зору їхньої впливовості (найбільш й найменш впливові загрози для актуалізації та/або розвитку інших загроз) та залежності (найбільш та найменш залежні загрози, розвиток яких значною мірою зумовлений розвитком інших загроз).

За результатами аналізу пов'язаності розглянутих загроз соціально-економічній системі «місто» дозволили виявити кілька груп загроз за їхнім характером:

- ✓ активні загрози, розвиток яких не лише сам по собі зумовлює виникнення змін негативного характеру у соціальній та економічній підсистемах, а й актуалізує виникнення та/або розвиток інших загроз;
- ✓ автономні загрози, які доволі слабо безпосередньо впливають на актуалізацію та/або розвиток інших загроз, що принципово не виключає негативних наслідків від їхнього розвитку для конкретного міста;
- ✓ «незалежні» загрози, розвиток яких є відносно автономним, тобто не пов'язаним або майже не пов'язаним із впливом інших загроз. Йдеться про загрози, що виникли десятиліття тому, давно існують, повільно і навіть непомітно розвиваються. Можливості протидіяти розвитку таких загроз у міській влади достатньою мірою обмежені;
- ✓ загрози «наслідкового» характеру, поштовхом до розвитку яких є активний розвиток інших загроз (певний тригер у вигляді активного розвитку інших загроз);
- ✓ загрози-тригери, які «запускають» та активізують розвиток інших загроз.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Пропонована послідовність аналізу розвитку загроз соціально-економічній системі «місто» базується на принципах процесного підходу. Адже загрози соціально-економічній системі «місто» не виникають зненацька, одразу і несподівано.

Послідовність аналізу розвитку загроз соціально-економічній системі «місто» виходить з формування переліку загроз соціально-економічній системі «місто» загального характеру та опису їхньої природи. Такий перелік загроз дозволяє попередньо визначити загальні вектори безпекозабезпечувальної діяльності міської влади та окреслити її можливості забезпечити результативність такої діяльності.

Використання пропонованої послідовності аналізу розвитку загроз соціально-економічній системі «місто» надає можливість отримати однозначно інтерпретовані результати аналізу за умови повного висвітлення змін у соціально-економічній системі «місто», зменшити суб'єктивності в їхньому описі шляхом додавання кількісних показників, об'єктивних висновків та реального уявлення про можливості міської влади у безпекозабезпечувальній діяльності.

Вплив міської влади на розвиток загроз місту має доволі обмежений характер, особливо якщо

загроза є екзогенною. Обмеженість впливу міської влади на розвиток загрози, тобто його гальмування або ліквідація зумовлена обмеженістю її можливостей в інституційному забезпеченні соціально-економічної системи «місто». По суті, до компетенції міської влади належить організація виконання норм та вимог нормативно-правових документів, ухвалених та уведених в дію на державному рівні.

Обмеженість впливу міської влади на розвиток загрози зумовлена також значними витратами такого впливу: обсяг фінансових ресурсів, які необхідні для призупинення розвитку загроз, може бути завеликим для місцевого бюджету. Як відомо, місцеві бюджети через особливості вітчизняної бюджетної системи хронічно дефіцитні (за дуже малим винятком), через що необхідне їхнє вирівнювання за допомогою міжбюджетних трансфертів, які надаються за затвердженими критеріями. Тому впливати на розвиток загрози міська влада може лише за допомогою організаційних ресурсів або у партнерстві з суб'єктами підприємницької діяльності, що розташовані на території міста.

В умовах воєнної економіки, яка є де-факто в Україні, і навіть економіки повоєнного періоду, слід обов'язково звертати увагу на витратність заходів щодо протидії розвитку загроз соціально-економічній системі «місто». Тому іноді має сенс не перешкоджати розвитку загрози, визначити через цей розвиток зміни у соціально-економічній системі «місто», а потім, за появи можливостей, намагатися ці зміни ліквідувати. У ситуації, коли не можна відвернути зміни, що погіршують соціально-економічну систему «місто», важливо хоча б зафіксувати локалізацію цих змін, знати причини їхнього виникнення, мати уявлення щодо їхнього масштабу та необхідних для їхньої ліквідації або зменшення масштабу дій та ресурсів.

Причинно-наслідковий зв'язок розвитку загроз соціально-економічній системі «місто» та його наслідків є складним та слабопередбачуваним: розвиток однієї загрози, незалежно від його інтенсивності спроможний викликати зміни негативного характеру в кількох елементах системи або кілька таких змін в одному елементі. Так само ті ж самі зміни негативного характеру в кількох елементах системи або кілька таких змін в одному елементі можуть бути наслідком спільного розвитку загроз, навіть якщо їхній розвиток відбувається з різною інтенсивністю.

В аналізі розвитку загроз соціально-економічній системі «місто» слід враховувати, що загрози розвиваються не просто паралельно у часі, але й ще взаємопов'язано, тобто розвиток одних загроз може провокувати появу або посилювати інші. Але проблематика взаємовпливу загроз соціально-економічній системі «місто» в окресленій їхньої сукупності та їхнього спільного розвитку ще потребує дослідження, якому має передувати відповідальний концептуальний базис та інструментарій, що його операціоналізує. Проте навіть до їхнього розроблення є підстави стверджувати про наявність кількох груп загроз.

Виявлений характер загроз соціально-економічній системі «місто» має бути врахований в оцінюванні соціально-економічної безпеки міста та конкретизації напрямів, шляхів та способів безпекозабезпечувальної діяльності міської влади конкретного міста.

Література

1. Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С. Загроза діяльності підприємства як імперативне поняття економічної безпекології мікрорівня. Вчені записки Університету «КРОК». Зб. наук. праць. 2019. № 1(53). С. 161-170.
2. Didyk Andriy, Kozachenko Ganna, Pogorelov Yuriy. Overview of threats to national economy with application of their classification criteria. National and geopolitical aspects : collective monograph. ISSUE 3. Prague (Czech Republic), Nemoros s.r.o., 2021. Pp. 25-32.
3. Бандурка О. М. Економічна безпека України: виклики та загрози. Економічна безпека держави в контексті національних інтересів : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 квіт. 2021 р.). Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2021. С. 16-18. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10499/Ekonomichna%20bezpeka_Bandurka_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. Акімова Л. М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави. Державне управління: удосконалення та розвиток: електр. наук. видання. 2016. № 10. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1247>
5. Гнатенко В. Загрози економічній безпеці держави в умовах глобалізації. Аспекти публічного управління. 2021. Т. 9. № 1. С. 55-62. URL: <file:///C:/Users/user/Desktop/852-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1280-1-10-20210416.pdf>
6. Козаченко Г., Романовська Ю. Концептуальні засади аналізу розвитку загроз соціально-економічній системі «місто». Економіка промисловості. 2022. № 3 (99). С. 108-120.
7. Kozachenko G. V., Pogorelov Yu. S., Bilousova A. Yu. Development of threats to enterprise activity. Security of the XXI century: national and geopolitical aspects : collective monograph. Prague Czech Republic, Nemoros s.r.o., 2019. Pp. С. 134-140.
8. Трансформація викликів і загроз економічній безпеці держави. Матер. наук.-метод. семінару

«Трансформація викликів і загроз економічній безпеці держави» 23.02.2022. К. : НІСД. URL: <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/transformatsiya-vyklykiv-i-zahroz-ekonomichniy-bezpetsi-derzhavy>

9. Тімашов В. Причини та умови корупції в Україні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки.* 2017. № 865. С. 338-344. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13383/53.pdf>

10. Кайлюк С. М., Криштопець І. М. Проблеми та перспективи розвитку міського пасажирського транспорту на прикладі м. Харкова. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/32553/1/88.pdf>

11. Постніков В. С. Сучасні проблеми та перспективи розвитку системи міського транспорту. *Економічний аналіз : зб. наук. праць* 2018. Т. 28. №2. С. 64–70. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1509/6565656616>

12. Власова В. П. Особливості формування та функціонування системи пасажирського транспорту міста Києва. *Сталий розвиток міст. Управління проектами і програмами міського і регіонального розвитку : матеріали X міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* Харків : ХНУМГ, 2014. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/29813/1/82.pdf>

References

1. Kozachenko G. V., Pohorelov Yu. S. Zahroza diialnosti pidpriemstva yak imperatyvne poniattia ekonomichnoi bezpekolohii mikrorivnia. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK».* Zb. nauk. prats. 2019. № 1(53). S. 161-170.

2. Didyk Andriy, Kozachenko Ganna, Pogorelov Yuriy. Overview of threats to national economy with application of their classification criteria. *National and geopolitical aspects : collective monograph.* ISSUE 3. Prague (Czech Republic), Nemoros s.r.o., 2021. Pp. 25-32.

3. Bandurka O. M. Ekonomichna bezpeka Ukrainy: vyklyky ta zahrozy. *Ekonomichna bezpeka derzhavy v konteksti natsionalnykh interesiv : zb. tez dop. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kharkiv, 23 kvit. 2021 r.).* Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav, 2021. S. 16-18. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10499/Ekonomichna%20bezpeka_Bandurka_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y

4. Akimova L. M. Sutnisna kharakterystyka osnovnykh zahroz v ekonomichnii bezpetsi derzhavy. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok: elektr. nauk. vydannia.* 2016. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1247>

5. Hnatenko V. Zahrozy ekonomichnii bezpetsi derzhavy v umovakh hlobalizatsii. *Aspekty publichnoho upravlinnia.* 2021. T. 9. № 1. S. 55-62. URL: <file:///C:/Users/user/Desktop/852-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1280-1-10-20210416.pdf>

6. Kozachenko G., Romanovska Yu. Kontseptualni zasady analizu rozvytku zahroz sotsialno-ekonomichnii systemi «misto». *Ekonomika promyslovosti.* 2022. № 3 (99). S. 108-120.

7. Kozachenko G. V., Pogorelov Yu. S., Bilousova A. Yu. Development of threats to enterprise activity. *Security of the XXI century: national and geopolitical aspects : collective monograph.* Prague Czech Republic, Nemoros s.r.o., 2019. Pp. C. 134-140.

8. Transformatsiia vyklykiv i zahroz ekonomichnii bezpetsi derzhavy. *Mater. nauk.-metod. seminaru «Transformatsiia vyklykiv i zahroz ekonomichnii bezpetsi derzhavy»* 23.02.2022. К. : НІСД. URL: <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/transformatsiya-vyklykiv-i-zahroz-ekonomichniy-bezpetsi-derzhavy>

9. Timashov V. Prychyny ta umovy koruptsii v Ukraini. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha". Seriiia : Yurydychni nauky.* 2017. № 865. S. 338 344. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13383/53.pdf>

10. Kailiuk Ye. M., Kryshchopets I. M. Problemy ta perspektyvy rozvytku miskoho pasazhyrskoho transportu na prykladі m. Kharkova. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/32553/1/88.pdf>

11. Postnikov V. S. Suchasni problemy ta perspektyvy rozvytku systemy miskoho transportu. *Ekonomichnyi analiz : zb. nauk. prats* 2018. T. 28. №2. S. 64–70. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1509/6565656616>

12. Vlasova V. P. Osoblyvosti formuvannia ta funktsionuvannia systemy pasazhyrskoho transportu mista Kyieva. *Stalyi rozvytok mist. Upravlinnia proektamy i prohramamy miskoho i rehionalnoho rozvytku : materialy Kh mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf.* Kharkiv : KhNUMH, 2014. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/29813/1/82.pdf>